

historie. 70 gange har han fra 1920 til 1967 opført Carl Nielsens violinkoncert overalt i Europa. Han har spillet den i Albert Hall og har sin del af æren for, at Carl Nielsens musik i det mindste er slået igennem i den angelsaksiske verden. På en eller anden måde har det naturligtvis sammenhæng med, at han var svigersøn til vor store komponist, idet han ved første verdenskrigs slutning blev gift med komponistens datter Anne Marie.

Nu har denne mand skrevet sine erindringer. Det er såmænd gået ham som mange andre forfattere til omfangsrige erindringsbøger, at barndommen og ungdommen er mest udsendt, men den kronologiske fremstillingsform er det dog lykkedes ham at fastholde til begyndelsen af 1930'erne; derefter bliver formen kronologisk-tematisk. Man får et næsten bevægende indtryk af Telmányis fuldstændig utrættelige arbejde for Carl Nielsens musik. Han forsøgte ingen lejlighed til at bringe den frem; den kan måske endnu slå igennem på det europæiske kontinent inden århundredets slutning (der er visse tegn), og så vil det ikke mindst være Telmányi, der har beredt jorden. Han har oplevet at blive jaget bort af Furtwängler, da han under dennes prøvearbejde vilde forklare lilletrommen, at dens opgave faktisk var at *forstyrre* i den 5. symfoni. Også Toscanini skuffede ham; han fandt den 5. lidt rigeligt buldrende.

Men i øvrigt får man et alsidigt indblik i, hvorledes det europæiske koncertliv udfoldede sig under århundredets skiftende vilkår. Dette er ikke stedet til detaljer omkring dette; den interesserede vil i det omfattende personregister finde, hvad han vil slå op. Også det danske musikmiljø er naturligvis indgående behandlet, og Telmányi har så lidt som andre betydelige ak-

tive musikfolk undgået at blive indblandet i konflikter om dette og hint. Om disse ting skriver han ærligt, men taktfuldt. Om familieensemblet Telmányikvintetten og om musikmiljøet på Fuglsang er der også oplysninger at hente.

Emil Telmányi har altid været besat af musik, og dette har som for alle kunstnere bestemt tilværelsens form. Hans kamp for og med kunsten har været ret kompromisløs; lidt tung og kantet har han vel været ind imellem, og slet ikke nogen salonløve. Hans trang til anerkendelse skinner igennem, således at han nogle steder ikke undlader at citere fremtrædende personligheders anerkendende ord om sin indsats; men man må medgive ham, at han er afdæmpet i sin kritik af dem, der trådte ham over tæerne.

Emil Telmányis erindringsbog er et værdifuldt bidrag til den ikke meget omfattende danske musikhistoriske litteratur. Appendix I er en fortegnelse over kompositioner af Carl Nielsen, opført af Emil Telmányi, mens Appendix II er en discografi. Hertil kommer som nævnt det opfattende personregister.

Ib Gejl

Kristian Møller: *Men aldrig sattes lyset under skæppe*. (Forlaget Centrum, 1978) 250 s.

Efter udført gerning har Andelsbankens direktør fra 1957 til 1976 skrevet sine livserindringer. Det er sjældent, en bankmand skriver om sin egen eller bankens virksomhed; Kristian Møller har såmænd gjort begge dele, idet han i 1975 udsendte bogen *Fra idé til virkelighed*, Andelsbankens skrift i anledning af 75-års jubilæet. Desværre må man sige, at direktørtiden i Andelsbanken er spinkelt dækket i erindrings-

bogen. Kristian Møller kan som de fleste andre memoireskribenter opholde sig ved mange detaljer fra barndomstiden, hvorimod aspekter af det, der for andre er mest interessant, nemlig begivenheder og strukturer fra karrierens højdepunkter, omtales sparsomt.

Kristian Møller er cand.polit. fra 1936, og hans løbebane var embedsmandens, inden han kom ind i bankfaget. Valutacentralen og Brødkornskontoret var de offentlige foretagender, han arbejdede i, inden han fra 1947, efter et mellemspil som kontorchef i Pressens Fællesindkøb fra 1943, blev direktør i Danske Bankers Fællesrepræsentation. Han skal have tak for hvert et ord, han har skrevet om sin banktid. Bankdirektører plejer at udtrykke sig i fødselsdagsinterviews med søndagsbladene journalister, og da ofte blot kommenterende den øjeblikkelige økonomiske situation i landet.

Det var i Kristian Møllers direktørtid, at Andelsbanken kom af med sit A.m.b.A. og blev et A/S i stedet for. Grunden var den nødvendige tilpasning til EF; men sin vigtigste opgave løste han måske, da boligfinansieringen blev lagt om 1958/59. Andelsbanken kunne med sin særlige karakter ikke komme med i Provinsbankernes Reallånefond, der havde monopol på at yde 3. prioritets obligationslån til parcelhuse i provinsen. Kristian Møller tog i denne vanskelige situation initiativ til sammen med Arbejdernes Landsbank at lave Landsbankernes Reallånefond, som han med lidt besvær fik igennem hos boligminister Kaj Bundvad.

I øvrigt følger man Kristian Møller fra barndommen i det jyske lærerhjem til afslutningen på den udadvendte virksomhed som formand for bestyrelsen i Jyllands-Posten A/S. Der er ikke noget tilknappet over ham. Hans fortælleglæde er stor og hans fremstil-

lingsform fængslende, bl.a. optrænet gennem hans omfattende produktion af bankjubilæumsskrifter, især skrevet i 1950'erne. Bogens titel er dækkende i den forstand, at den peger på Kristian Møllers stærke selvoptagethed, men samtidig antyder den også – hvad der selvfølgelig er meningen – at han ikke er uden selvironi. Man må undre sig over, at han har valgt at fortælle hele historien i detaljer om sin afgang fra Pressens Fællesindkøb efter krigen. Som sagen er fremstillet, er den belastende for institutionens direktør, der dog tydeligt var en syg mand. Det er mærkeligt, at det er så magtpåliggende for Kristian Møller at få sig renvasket i den sag; lidt selvhævdende og ubarmhjertigt.

En smule small-talk om turistoplevelser o.lign. får man med i købet. Politik har han ikke interesseret sig særligt for; hvad der slipper ud mellem sidebenene tyder på en urokelig placering til højre i spektret.

Men tak for bogen, Kristian Møller. Lad de, der har mod og evne, skrive erindringer. Historievidenskaben vil i hvert fald værdsætte det.

*Ib Gejl*

*Livet i Vedersø præstegård. Om Lise og Kaj Munk.* Ved Bjarne Nielsen Brovst. (Poul Kristensens Forlag, 1980). 104 s.

»Radiointeressen vil falde bort af sig selv --- jeg tror ikke på fjernsynet---« udtalte Kaj Munk engang i et interview, idet han samtidig pegede på, at de to medier – hvoraf han af gode grunde kun oplevede det ene – var surrogater for den personlige kontakt mellem mennesker. Det er påstande, der er hørt før, og som det er let at smile ad i dag – også på baggrund af, at Munks forfatterskab og hans miljø til